

सानुयात्रेण सभृत्येनराज्ञादशरथेन अनुगम्यमानऋष्यशृंगः प्रययौ स्वस्थानमिति शेषः ॥ ६ ॥ सर्वान्वसिष्ठादीनपि ॥ तत्र पुरे ॥ ७ ॥ ऋतूनामिति प्रथमार्थे षष्ठी ॥ सम-
त्ययुः समतीताः ॥ नावमिके नवम्यांतिथौ ॥ स्वार्थेठक् ॥ ८ ॥ अदितिदैवत्ये पुनर्वसौ ॥ पंचसु रविभौमशनिगुरुशुक्रेषु उच्चसंस्थेषु ॥ मेषमकरतुलाकर्कमीनस्थेषु स-
चंद्रगुरौ कर्कटेलग्रे स्थिते सति ॥ ९ ॥ प्रोद्यमाने तत्रलग्ने उदयंगच्छतिसतीत्यर्थः ॥ सर्वलोकनमस्कृतं ॥ अस्य सर्वलोक रूपश्चासौ नमस्कृतश्च तमित्यप्यर्थः ॥ तेनादौ प्रादुर्भा-
वसमये मात्राविराड् रूपस्य दर्शनं ततस्तद्रूपदर्शनविस्मयात्तयानमस्कृतः सन्मायया बालभावं दधाविति सूचितं ॥ १० ॥ विष्णोः शंखचक्रानंतविशिष्टस्य विष्णोरित्यर्थः ॥ अर्थ-

शांतया प्रययौ सार्धं ऋष्यशृंगः सुपूजितः ॥ अनुगम्यमानो राज्ञा च सानुयात्रेण धीमता ॥ ६ ॥ एवं विसृज्य तान्सर्वान् राजा संपूर्णमान-
सः ॥ उवास सुखितस्तत्र पुत्रोत्पत्तिविचिंतयन् ॥ ७ ॥ ततो यज्ञे समासे तु ऋतूनां षट्समत्ययुः ॥ ततश्च द्वादशे मासे चैत्रे नावमिके तिथौ ॥
॥ ८ ॥ नक्षत्रेऽदितिदैवत्ये स्वोच्चसंस्थेषु पंचसु ॥ ग्रहेषु कर्कटेलग्रे वाक्पता विंदुना सह ॥ ९ ॥ प्रोद्यमाने जगन्नाथं सर्वलोकनमस्कृतं ॥
कौसल्या जनयद्रामं दिव्यलक्षणसंयुतं ॥ १० ॥ विष्णोरर्थं महाभागं पुत्रमैक्ष्वाकुनंदनं ॥ लोहिताक्षं महाबाहुं रक्तोष्ठं दुंदुभिस्वनं ॥
॥ ११ ॥ कौसल्या शुशुभे तेन पुत्रेणामित तेजसा ॥ यथावरेण देवानामदितिर्वज्रपाणिना ॥ १२ ॥ भरतो नाम कैकेय्यां जज्ञे सत्यपरा-
क्रमः ॥ साक्षाद्विष्णोश्चतुर्भागः सर्वैः समुदितो गुणैः ॥ १३ ॥ अथ लक्ष्मणशत्रुघ्नौ सुमित्राज्जनयत्सुतौ ॥ वीरौ सर्वास्त्रकुशलौ विष्णोर-
र्थं समन्वितौ ॥ १४ ॥ किंचिन्न्यूनमर्थमित्यर्थः ॥ शंखचक्रादेरभावादिति भावः ॥ ११ ॥ देवानां वरेण देवश्रेष्ठेन ॥ १२ ॥ चतुर्भागः चतुर्न्यूनो भागश्च
तुर्भागः पायसार्धस्य चतुर्थांशं न्यूनो भागः अतएव साक्षाद्विष्णोः सर्वैर्गुणैः समुदितः युक्तः अस्य पांचजन्यावतारतया स्वधारकस्य विष्णोः साक्षाद्विष्णुत्वमुक्तं ॥ अनेन पांचज-
न्यस्यापि विष्णुत्वमेवेति सूचितं ॥ तदीयसर्वगुणवत्तासूचनेनास्यापि रामतुल्यत्वं रामपायसांशसमपायसांशजन्यत्वं च सूचितं ॥ १३ ॥ विष्णोरर्थेति ॥ विष्णोः रामस्य ॥
अर्थशब्दोत्र भागवाची नसमांशवाची तेन पायसाष्टमांशौ लक्ष्मणशत्रुघ्नाविति बोध्यं ॥ १४ ॥